

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenije in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

POSLUŽITE SE ČEKOVNOM
UPLATNICOM I POŠALJITE
PRETPLATU

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Naša javnost i naš problem

Mi smo uvijek stajali i stojimo na stanovištu da problem naše braće u Julijskoj Krajini nije samo problem naše emigracije, nego da je to naš sveopći problem, koji se tiče svih Hrvata, svih Slovenaca i svih Srba, kao i cijele Jugoslavije uopće. Iz toga smo i izvodili zaključke za emigraciju, o kojima smo govorili u našem posljednjem članku.

Danas želimo postaviti pitanje: kako je naša javnost dosad reagirala na tu svoju dužnost?

Odgovor na to pitanje nije mnogo utješan.

Prva najkrupnija i upravo fatalna griješka je učinjena još u samom Rapallu 1920. godine, kada jugoslavenska delegacija nije postavila pitanje zaštite naše narodne manjine, koja je poslije Rapalla ostala u granicama susjedne države. Iz govora koje su povodom diskusije o ratifikaciji postignutog sporazuma vodjeni u talijanskom parlamentu, jasno se vidi, da su talijanski delegati očekivali da će se pitanje te zaštite postaviti i svakako su bili, osobito ako se uzme u obzir ondašnja politička situacija i pripravnosti u tom pogledu pristati na izvjesne koncesije. Na sjednici talijanskog parlamenta od 27. novembra 1920. god. predsjednik vlade Giolitti je rekao: »Prestavnici srpsko-hrvatsko-slovenačkog naroda nisu smatrali potrebnim da od Italije traže zaštitu onih svojih saplemenika koji postaju državljani Italije. Italija je uvijek davala svima strancima najširu slobodu, pa je jasno, da ćemo je još u većoj mjeri dati onima koji postaju talijanski građani. O ovoj točki se u Rapallu nije diskutovalo jer su narodi koji su pregovarali sa nama poznavali našu lojalnost!« Zbornica je ovim riječima burno aplaudirala.

Ovaj propust, koji je zakrivila jugoslovenska delegacija, teško se je osjetilo nad našom braćom, koja su ostala u Julijskoj Krajini, i mi svi znamo kako. U talijanskoj publicistici kadgod se govori o našoj manjini u Jul. Krajini stalno se pokazuje na činjenicu, da Italija nije vezana nikakvom obavezom na zaštitu prava te manjine. Osobito jasno i nedvoumno je to podvukao u svojoj knjizi »La protezione minoritaria e la sovranità«, koja je izašla u Rimu 1936. g. njen pisac G. D. Musso, i u kojoj neženirano priznaje, da je cilj i plan fašističke stranke i vlade italijanizirati manjine u Italiji, kao i da vlada i stranka u tom pogledu postupaju sistematično i neumoljivom dosljednošću.

Očekivati se je moglo da će jugoslovenska javnost reagirati na razne odredbe, kojima se je nacionalna struktura naše manjine u Julijskoj Krajini postepeno demontirala. Jer na kraju krajeva pitanje slovenskih i hrvatskih škola i njihovo ukidanje — osobito ako se radi o tako velikom broju kao što je to bio slučaj u Julijskoj Krajini — je i pitanje slovenske i hrvatske kulture, bez obzira na to gdje su se te škole nalazile. Pa ipak, sve mjere preduzete protiv tih škola u toku prošlih 20 godina nisu pobudile nikakvu vidnu reakciju u ovoj zemlji, iako ovde postoje razna sveučilišta, akademije znanosti i umjetnosti, pa i druga udruženja kojima je dužnost da čuvaju narodnu kulturu, a kultura jednog naroda nije samo kultura onog dijela tog naroda koji živi u jednoj državi (Jugoslaviji) nego svih njegovih dijelova ma gdje se oni nalazili. Pa i pri objavljivanju i ocjenjivanju drugih pojava narodnog života mi opažamo da naša javnost kada govori o Hrvatima ili Slovencima ima pred očima samo Hrvate i Slovence koji žive u Jugoslaviji, a onima koji žive preko granice i njihovom kulturnom, socialnom, moralnom, pa i političkom životu

GOSPODARSKI PRILOG EMIGRACIJE

Gorički voćari zaštede godišnje Jugoslaviji oko 40 milijuna dinara samo na breskvama — Pionirski rad naših gospodarskih stručnjaka — Prijedlog za formiranje gospodarskog odsjeka Saveza

U našem listu je više puta bilo govora o prilogu Istre hrvatskoj kulturi, odnosno o prilogu slovenskog dijela Julijske Krajine slovenskoj kulturi. Taj prilog nije mali i odgovara relativno prilogu ostalih hrvatskih pokrajina, dok je prilog Trsta i Goričke slovenskoj kulturi daleko veći nego što je prilog ostalih slovenskih pokrajina. Ističući taj naš udio, podcrtavali smo i kulturno značenje Istre za cjelokupni hrvatski narod, odnosno značenje Goričke i Trsta za cjelokupnu slovensku kulturu.

Medjutim do sada je vrlo rijetko bilo govora o gospodarskom doprinosu emigracije. Da se o tome bolje informiramo, zatražili smo razjašnjenja od g. Gvidona Vesela, upravitelja Müllerovog industrijskog voćarstva u Zagrebu. On nam je dao detaljne informacije, koje će mnogo zanimati, a i iznenaditi.

— Još prije rata, započinje g. Vesel, naši gospodarski stručnjaci iz današnje Julijske Krajine podizali su gospodarstvo u hrvatskim krajevima, osobito u Dalmaciji. Poznat je naročito Strekelj koji je nedavno umro u Biogradu na moru. On je vrlo zaslužan za podizanje vinogradarstva u Dalmaciji. Ali pravi rad naših gospodarskih stručnjaka i gospodara započinje iz rata.

— Razlozi su nam poznati donekle... — Jest, razlozi su poznati. Prvi razlog je visoki stupanj voćarstva i gospodarstva uopće u Goričkoj, a drugi uzrok je emigracija. Gorička je imala prije rata najbolje voćarstvo u Austro-Ugarskoj. Uzrok su bile povoljne klimatske i terenske prilike i visok kulturni stupanj goričkoga slovenskoga seljaka. Goričko voće se izvozilo na bečko tržište, a goričke trešnje su bile poznate čak u Americi. Ali i danas poslije nestanka bečkog tržišta, gorički slovenski voćari su jači od talijanskih voćara, premda se u Italiji voćarstvo kultivira većinom na veleposjedu, dok su u Goričkoj sami zemljoposjednici, mali i srednji, voćari. Tako je pred malo vremena bila ekskurzija voćarskih stručnjaka iz Jugoslavije po Italiji, pa su ti stručnjaci prosudili da je najbolje voćarstvo u cijeloj Italiji — voćarstvo Štekera u Oslavju kod Gorice.

— Prema tome su Goričani i voćari u Jugoslaviji?

— Pa da, većinom sami Goričani. Došavši u emigraciju, prenijeli su i svoje znanje i svoju ljubav za tu granu gospodarstva. Najprije se započelo u okolini Zagreba. Prvi je započeo u Černomeru Branković Leopold iz Šempasa, zatim je Strekelj osnovao voćarstvo kod Banjaluke, Blažica, brat poznatog voćara Blažice iz Gorice osnovao je voćarstvo u Stenjevcu, Zavadlal u Podusedu, u Sv. Klari su također osnovali uzorno voćarstvo na zadružnoj bazi Goričani, u Smederevu je Ušaj dao inicijativu a i vodi uzorno voćarstvo braće Živković koje snabdijeva Beograd domaćim voćem.

poklanja veoma malo pažnje, svakako mnogo manje nego ona zaslužuje s obzirom na geografski kontinuitet, kao i brojčanu, kulturnu i moralnu snagu. Čak u raznim statistikama i enciklopedičnim izdanjima, u kojima se ima obuhvatiti sve što je hrvatsko, slovensko, srpsko, prešlo se ili skoro preko one naše braće koja žive i rade u Julijskoj Krajini. Pa ipak i to su Slovenci, Hrvati, Srbi! I oni spadaju u narodnu skupnost, bez njih ta narodna skupnost nije potpuna. Ta griješka naše javnosti nije mala, osobito ako se uzme u obzir da broj Slovenaca, koji su ostali u Julijskoj Krajini, predstavlja priličan procenat svih Slovenaca uopće.

I povodom sklapanja pakta prijateljstva između obe države kao i u toku prošle dvije godine otkada je ovaj sporazum na snazi naša javnost nije pokazala onaj interes za našu etničku manjinu u Julijskoj Krajini koji smo opravdano očekivali. Bilo bi više nego prirodno i logično, da se je povodom sklapanja toga sporazuma riješilo i pitanje manjinskih prava te manjine, i to u toliko više što smo u pravu pretpostavljati da se je u koncepcijama talijanske vlade i fašističke stranke izvršio u pogledu manjinskih prava fundamentalni preokret otkada je sam predsjednik vlade u svom govoru koji je održao 18. septembra t. g. u Trstu priznao svim narodnim manjinama pravo plebiscita.

Branković Milan vodi poznato fruškogorsko voćarstvo »Mutali«, u južnoj Srbiji su naši uveli plemenite voćke u Bistrenici, a u Sloveniji ima više manjih voćarstva; najjače je Sancinovo u okolici Ljubljane.

— A ti si osnovao i podigao Müllerovo voćarstvo?

— To je veliko voćarstvo na industrijskoj bazi. Ravnatelj i svi pomoćnici su emigranti.

— A efekat svega toga?

— Efekat je velik. Danas ima u tim voćarstvima oko 50.000 rodni plemenitih bresaka. Ako računamo da svaka breskva daje oko 50 kg, to čini 2.500.000 kg bresaka godišnje. Do sada je Jugoslavija davala godišnje samo za breskve inostranstvu (Italiji) oko 50—55 milijuna dinara. Danas uvoz iznosi oko 15 milijuna dinara, što znači da su naši emigranti prištedili Jugoslaviji oko 40.000.000 din. godišnje.

— Ima li osim efekta u trgovačkoj bilansi još kakav drugi efekat od toga?

— Baš taj drugi efekat je još važniji od prvoga. Zamisli da na tržištu u Jugoslaviji nije ni bilo domaćeg kvalitetnog voća. Sada se zaslugom naših voćara potiskuje stran uvoz, ne samo bresaka već i kvalitetnih jabuka, krušaka i drugog voća. Osim toga vršimo i pionirski rad. Širimo znanje o voćarstvu, sadnice, savjetujemo, nadgledamo. Sada smo na pr. pokušali s Mičurinovim voćkama u brdskim krajevima, jer tim voćkama ne treba ni duga vegetacija ni puno sunca. Već imamo lijepe rezultate. Duskora će Lika i Gorski Kotar imati moderna voćarstva, a i ostali krajevi poprimaju način voćarenja od nas. Pa se već osjeća pozitivan utjecaj u cijeloj zemlji, jer su naši voćari rastreseni od Maribora do Ohrida.

— Kako ide s plasiranjem?

— Tržište traži. A što je najvažnije i trgovci voća su emigranti. Tako na pr. u Zagrebu nije pred desetak godina bilo ni jedne voćarske radnje, a danas ih ima na svakom uglu. Led je probio naš Škerl. a i većina trgovaca su naši.

Pa ipak, i tu je naša javnost skoro potpunoma zatajila. Povodom prve pa i druge godišnjice tog sporazuma sve novine naše zemlje donijele su duže članke u kojima su veličale sporazum i prijateljstvo kao i njihove posljedice, ali o našoj manjini nijedna novina nije spominjala nijednu riječ, kao da ona ne ulazi u red pitanja kada se govori o odnosima između Jugoslavije i Italije, ili kao da za našu javnost ta manjina više ne postoji!

Nećemo u vezi s time da govorimo o emigraciji, ma da smatramo da je toj emigraciji kao predstavnicima te iste manjine — i mi emigranti smo sinovi Julijske Krajine — trebalo sa strane naše javnosti poklanjati više pažnje nego što je to bio slučaj u praksi. U mjesto toga u izvjesnim dijelovima države, osobito u Sloveniji, pa i u Hrvatskoj bilo je i neraspoloženje, to je moglo biti samo proda li opravdano ili ne, mi to danas nećemo ispitivati, hoćemo samo da konstatiramo, da ako je u nekim momentima i bilo možda opravdano kakvo neraspoloženje, je to moglo biti samo protiv pojedinaca ili možda protiv neke grupice, ali nikada protiv emigrantske organizacije kao takove, koja se je otkad postoji uvijek i svakom prilikom držala u svakom pogledu potpunoma korektno. Ali i bez obzira na to, i ako — posito sed non concessio — tome po mišljenju jednog ili drugog ne bi bilo tako,

— Vi voćari, vidite se, vršite važnu funkciju!

— Jest, važnu, a ambicija nam je da podignemo voćarstvo na takovu visinu i tako da ga proširimo, da budemo potpuno nezavisni od inostranstva. To ćemo postići na taj način što upućujemo seljake, dajemo im savjete, sadnice i nadgledamo voćnjake. Mi smo pioniri.

Još puno toga nam je ispričao g. Vesel. Tako na pr. da on organizira sada jedno voćarstvo na 300 jutara u okolici Skoplja, da su naši emigranti uveli radič, šparge, rebarbaru u vrtlarstvo ovdje, da osim bresaka goje i drugo kvalitetno voće.

Taj rad naših voćara nije do sada istican, a i domaći voćarski stručnjaci hotimice šute o radu i uspjesima naših emigranata. Treba naglasiti da voćari ne dobivaju nikakvih potpora ni pripomoći za svoj rad, već sve rade, vlastitom inicijativom i sredstvima. A budući da nemaju samo cilj da se lično koriste, kao na pr. kolonisti Nijemci ili Mađari, naši voćari smatraju svojom narodnom dužnošću da podižu voćarstvo i u svojoj okolini — seljačko voćarstvo. Tako je na pr. jedan Zagorac (Mikac Franjo) izučio voćarstvo kod Vesela i sada podiže voćarstvo u južnoj Srbiji.

Još nam je puno toga kazao g. Vesel, iznio je račune i kalkulacije, a na koncu je završio:

— O radu naših gospodarskih stručnjaka morala bi voditi računa i emigracija. I to iz dva razloga: da se pomoću međusobnih veza pomogne u toj grani gospodarstva naše emigrante koji bi htjeli da se time bave, a drugo, da se svuda prikaže i taj naš pozitivan rad. Jer ovdje je slučaj kao s nekadašnjim hugenotima u Francuskoj. Do istjerivanja i emigracije hugenota, Francuska je imala vodstvo u tekstilnoj industriji. Medjutim su hugenoti prenijeli tu industriju u Holandiju i Englesku i od tada Holandija i Engleska imaju vodstvo tekstilne industrije. A pozitivan doprinos naših »hugenota« — goričkih voćara — gospodarstvu Jugoslavije nije relativno ništa manji. To treba kazati svuda gdje se smatra da smo mi amo donijeli samo gole ruke i da smo na teret.

— Imaš li konkretne prijedloge?

— Evo ih: neka se u Savezu osnuje gospodarski odsjek, odsjek povjeri nekom našem praktičaru, koji bi vodio evidenciju i statistiku, vršio vezu i propagandu. Time bi naš gospodarski doprinos uz kulturni, došao do punog izražaja, pa bi se još bolje pokazalo da emigranti vrše pozitivan utjecaj u svim krajevima gdje su se nastanili.

(p.)

to nebi ni u kom slučaju moglo opravdati indiferentnost prema našoj braći u Julijskoj Krajini, a da ne govorimo o gore. Jer — kako već istaknuto u uvodu pitanje naše braće u Julijskoj Krajini i njezine sudbine jeste pitanje sveopće, sviju nas i ne samo. Pitanje naše emigracije. Organizovana emigracija želi iskreno i predano da služi tome pitanju po svojim najboljim snagama, ali i eventualne naše greške, ako bi jih bilo, ne smiju i ne mogu tome pitanju da budu od štete.

Ove retke smo napisali bez namjere da komu ma šta prigovaramo ili koga osudjujemo, nego samo kao rezultat našeg objektivnog posmatranja situacije i u najboljoj namjeri, da dobroj stvari poslužimo. Želimo samo to da pobudimo kod cjelokupne naše javnosti onaj interes za našu braću koja žive preko Triglava i Učke, koji ta braća kao dobri Hrvata, Slovenci i Srbi u svakom pogledu u potpunosti zaslužuju. Želimo da nam u tom pogledu budu najbolji primjer, pored Nijemaca, i sami Talijani, koji imaju svakog svog čovjeka — Talijana, koji živi izvan granica Italije, dakle i one koji žive u Jugoslaviji, u strogoj evidenciji i za njega se brinu, i to ne samo kada su ovi italijanski državljani i kada prema tome Italija ima formalno pravo, a po izvjesnom shvaćanju i dužnost, da se o njima stara, nego često i bez obzira na tu formalnost.

JESMO LI GOSTI?

U našim redovima čuju se često dva različita mišljenja o našem položaju. Dok jedni tvrde da mi uopće nismo emigranti, drugi tvrde da smo neke vrste gosti ovdje, i kao takovi dakako, emigranti.

Pred dva tjedna smo na ovom mjestu nastojali dokazati da smo emigranti, a danas bi htjeli razmotriti ovu drugu tvrdnju o gostima. Da bude stvar jasnija, ograničit ćemo se na emigraciju iz Istre koja živi u Zagrebu.

Jesmo li mi istarski Hrvati u Zagrebu gosti ili smo u svojem gradu? To pitanje se često postavlja ne samo među nama već je u par navrata indirektno bilo pisano o tome i u hrvatskoj štampi. Jedan hrvatski dnevnik je bio zauzeo stanovište, da su istarski Hrvati u Zagrebu gosti. (Radilo se o jednom poznatom istarskom hrvatskom kulturnom radniku rodom sa Krka). Tada se među nama bilo postavilo pitanje: jesu li, na pr. dalmatinski ili bosanski ili hercegovački Hrvati u Zagrebu gosti ili su oni u svome glavnom gradu. Razumljivo, svak je smatrao apsurdnom tvrdnju da su Hrvati iz hrvatskih pokrajina tek gosti u Zagrebu, već je svakome bilo jasno da je Zagreb svakom Hrvatu glavni grad, i kao što na pr. Rim nije samo glavni grad svih Romagna, već glavni grad svih Talijana, tako je i Zagreb glavni grad svih Hrvata.

Prije rata se takova pitanja nisu mogla ni postavljati — to pitanje je bilo svakome jasno kao aksiom da je 2x2=4. Sve hrvatske stranke su tada smatrale sve hrvatske pokrajine dijelom Hrvatske, bez obzira da li su te pokrajine politički bile u sklopu Austrije ili u sklopu Ugarske. Dr. Ante Radić pisao je 1907 u »Domu« (Sabrana djela X str. 56): »Tako je i Zagreb središte svih Hrvata, pa i onih, koji imaju svoje gospodare u Beču, tako da u Zagreb upire danas oči hrvatski narod iz svih naših zemalja: iz Dalmacije, Istre, i Bosne«. A u članku »Koliko ima Hrvata i njihove zemlje«, koji je ušao i u Hercegovu Abecedarku, nabroja šest hrvatskih zemalja: »Istrija, Dalmacija, Hercegovina, Bosna, Slavonija i Hrvatska s Medjimurjem...«

Na osnovu samo ova dva citata, iz djela dra Ante Radića, ne spominjući Klaića, Starčevića, Kvaternika, Kumičića, Harambašića, Ogrizovića (od kojega potiče izraz da je »Istra suza u oku Majke Hrvatske«) i mnoge druge, jasno je svakome da istarski Hrvati nisu u Zagrebu gosti, već da su u Zagrebu doma, isto toliko koliko i drugi Hrvati iz ostalih hrvatskih pokrajina.

Kada nekoga uvjerite s ovim argumentima, očekujte slijedeći odgovor: »Priznajem, imate pravo, ali, ali — bilo je Istrana koji nisu uvijek nastupali kao Hrvati«. Na taj argument je lako odgovoriti. Može se, po prilici, reći ovo: »A koliko je bilo slavonskih, bosanskih, dalmatinskih itd. Hrvata, pa i onih iz Zagreba, koji nisu uvijek nastupali kao Hrvati. A ima ih, na žalost, još i danas, i ako malen broj. Pa je li se ikada čula krilatica da su radi toga bosanski ili slavonski ili dalmatinski Hrvati prestali biti Hrvatima i da su radi toga svi Hrvati iz tih pokrajina izgubili pravo da zovu Zagreb svojim glavnim gradom?« Dakako da nisu.

»Ali Istrani su u posebnom položaju«, reći će tada vaš subesjednik. »Zagreb i ostala Hrvatska podupirali su prije rata Hrvate u Istri u njihovoj narodnoj borbi. Podizali su im škole, slali učitelje, knjige i svakovrsnu materijalnu i moralnu pomoć su im davali, pa bi zato istarski Hrvati morali biti naročito zahvalni Zagrebu i ostaloj Hrvatskoj«.

»Tačno«, reći ćete vi na to, »mi i jesmo zahvalni i priznajemo da nam je ta pomoć mnogo koristila, ali ne treba zaboraviti jedno, a to je ovo: svaki periferijski narodni ogranak je neke vrste prve borbene linije. I kao što u ratu snosi najveći teret prva borbena linija, takav teret snose i periferijski odlomci naroda. Ali kao što prva borbena linija na fronti prima udarce neprijatelja, tako isto prve i najjače udarce prima i periferijski dio naroda. I kao što u ratu rezerva i pozadina snabdjeva prvu borbenu liniju, isto se tako radi

IDRIJA ŠE VEDNO BREZ DEKANA

Vloga župnoga patronata (uprave rudnika) v postavitvi novega dekana

Idrija, maja 1939. (b.) — Že leto dni je izpraznjeno mesto dekana in mestnega župnika, in pokojnemu msgr. Arku, kot zgleđa, še niso našli vrednega in primerne naslednika. Glede tega je bilo že polno ugibanj in govoril in Idričani so zelo radovedni, kakšnega duhovnega pastirja jim bodo merodajne oblasti izbrale. Res izgleda čudno in nenavadno, da tako velika in kočljiva fara s skoraj 10.000 dušami životari brez duhovnega voditelja, ter jo upravlja dva mlada neizkušena kaplana, ki sta pred komaj par leti zapustila semenišče, ko pa se ordinarijat za mnogo manjše podeželske župnije kaj kmalu pobriga, da dobijo primerne, izkušene duhovnike. Če vzamemo to v poštev, moramo ugotoviti, da je zadeva čisto posebnega, lokalnega značaja. Funkcija patronata, ki igra pri izbiri župnika, vloga, je v Idriji že od početka njene župnije v rokah uprave idrijskega rudnika, ki je vedno po svoji želji in izbiri predlagala za to mesto zanjo primerne osebe. Tudi sedaj se zdi, bi uprava rudnika rada videla da bi bil umeščen človek njihovega kova ali pa vsaj njim naklonjen, pa je radi tega prišlo do nesporazuma radi katerega je nastal zastoj. Ordinarijat seveda kljub eventualni najboljši volji ne more prezreti dejstva, da je ogromna večina idrijskega prebivalstva slovenske narodnosti, od katere starejši rod sploh ne razume italijanskega jezika, zato ne more na

ljubo peščici italijanske kolonije, ki se kajpak kaj malo briga za cerkev, postavljati na to važno mesto tujca in z njim novotarije, ki bi jih ta verjetno hotel uvažati, če noče škoditi ugledu in interesom cerkve.

Ko je grgarski dekan Filipič odklonil ponujeno mu mesto dekana v Idriji, je župni patronat (rudnik) predložil nekega drugega, ki ga je pa goriški nadškof odklonil na veliko zadovoljstvo župljanov. Da smatra tudi škofijski ordinarijat to mesto res za zelo kočljivo in važno, jer razvidno iz njegovega dolgega oklevanja v izbiri primerne osebe, in iz namere, da postopa v tem primeru kolikor moči objektivno.

Začasni župni upravitelj domačin kaplan Gnezda je odredil molitve namenjene za srečno izbiro novega dekana, ki so se jih Idričani udeleževali v velikem številu, kar je znak, da si žele za dušnega pastirja dobrega in svojega človeka, ki jim bo znal in hotel v težavah pomagati, takega, kot je bil pok. msgr. Arko.

Poleg navedenih težkoč lokalnega značaja pa na splošno ta slučaj dokazuje tudi žalostno dejstvo, ki nas mora zaskrbeti, da se že občuti pomanjkanje starejših iskušenih duhovnikov, primernih za odgovornejša mesta voditeljev župnij, na katerih v današnjih časih še posebno leži ogromno in odgovornosti polno breme.

IVAN FRANKE

Ljubljana, 29. maja 1939. — (b.) Po kratki, a mučni bolezni je 26. t. m. umrl v Zapogah pod Šmarno goro tamkašnji župnik g. Ivan Franke, star komaj 63 let. Pokojnik je bil sicer rojen v Ljubljani, semenišče pa je obiskoval v Gorici in ostal v službi na Goriškem vse do leta 1931., ko je moral zapustiti svojo župnjo na Vogerskem in se preseliti čez mejo. Prva njegova služba je bila v Črničah, nato v Štjaku; v Gorenjem polju ob Soči pa ga je zajela vojna vihra. Odveli so ga v internacijo na Sardinijo, kjer je preстал vse gorje pregnanstva in si nakopal malarijo. Vojna mu je vse učinila; ko se je vrnil po končani vojni na Goriško, se je znašel praznih rok. S pomočjo sorodnikov in duh. sobratov si je preskrbel najnujnejše in prevzel mesto župnika v Čepovanu nad Gorico. Od tod je odšel na zadnje službeno mesto na Goriškem, na Vogersko. Njegovo zadnje službeno mesto pa so bile Zapoge pod Šmarno goro, kjer so ga v nedeljo dne 28. t. m. položili k večnem počitku.

Kljub slabemu vremenu in nepretrganemu dežju se je zbralo k pogrebu veliko število ljudi. Kranjski dekan g. Škerbec, ki se je raz lece v cerkvi poslovil od pokojnika v imenu faranov in duh. sobratov, je opravil tudi pogrebne molitve ob asistenci 12 duhovnikov; gasilci, ki so ob mrtvaškem odru držali častno stražo in slovenski fantje pa so tvorili poleg ostalega občinstva gost špalir ob vhodu v cerkev. Pred župniščem mu je cerkveni pevski zbor lepo zapel »Vigred se povrne«, na pokopališču pa se je z isto pesmijo poslovila do svojega veroučitelja šolska mladina. Ob odprtem grobu pa je govoril v imenu Goriških Slovencev prof. Terčeli, ki je v kratkem in lepem govoru orisal težko pot, ki jo je moral blagi pokojnik prehoditi — pot ki jo mora hoditi skoro sleherni duhovnik na Goriškem. Ni bilo očesa, ki se ne bi orosilo. Na krsto se je začela vsipati zemlja in dež je prenehal, ko so zadnji pogrebci odhajali s pokopališča. Grob so odeli s lepimi vencii iz svežih rož in zelenja, ki so jih poklonili pokojnikovi sorodniki, veččani in Sedčeva družina v Ljubljani, ki je bila častno zastopana s svojimi člani na čelu s predsednikom g. dr. Česnikom.

Teško se je pokojni ločil od sončne Goriške, ki jo je tako ljubil in ki mu je postala drugi dom. Ni nehal upati, da jo bo še lahko obiskal, kar mu pa ni bilo dano. — Naj vzkliknemo s prof. Terčeljem: Dragi gospod župnik, prosí s pokojnim nadškofom Sedejem za svoje duhovne sobrate in naš narod tam čez mejo! Tvoji blagi duši večni pokoj!

zam, žrtvovanje za zajednicu itd., ali ta pitanja se postavljaju i za druge Hrvate. Ta druga pitanja nastojat ćemo razmotriti slijedeći put, a nastojat ćemo povezati i pojam »emigrant« s današnjom tezom.

A to isto vrijedi i za emigrante u ostalim krajevima države. Jer u granicama Kraljevine Jugoslavije nije ni jedan Hrvat, ni Slovenac ni Srbin stranac ni gost, već je u svojoj državi.

Razumije se da sve ovo što smo iznijeli za Zagreb vrijedi i za ostale hrvatske krajeve, a potpuno identičan slučaj je i sa Slovencima iz ostale Julijske Krajine obzirom na Ljubljanu i Sloveniju. — (t. p.)

DROBIŽ

— Tinjan. — Ko se je vraćal domov je bil od neznanca ustreljen Tomaž Oplanič, star 27 let. Oblasti poizveduju za zločinci.

— Bazovica. — 47-letni klesar Josip Veršič je padel s kolesa, ker se je zlomila os na sprednjem kolesu. Ranil se je po obrazu in si pretresel možgane.

— Buenos Aires. — Umrl je Andrej Lasič iz Zgornje Vrtojbe, star 55 let. Pred letom je prišel v Ameriko za svojimi otroci, toda tujina mu je rahlo zdravje uničila.

— Buenos Aires. — V ponedjeljek 1. maja ob 2 uri popoldne je po kratki in mučni bolezni umrla v bolnišnici, naša rojakinja Marija Skvarča stara komaj 33 let in doma iz Št. Vida pri Vipavi. Pokojnica je prišla pred 10 leti v Argentino. Pokojnica zapušta tu v Argentini moža Bernarda, sina Alberta starega 8 let in Suzano 6 let staro. Pogreb se je vršil v torek popoldne katerega se je udeležilo izredno veliko število vaščanov, prijateljev in znancev.

— Chicago. — Dne 11 maja je naglo umrla Mary Konda, vdova po pokojnom Martinu Kondi, izdajatelju nekdanjega Glas Slobode in soustanovitelju SNPJ. Pokojnica je bila stara 63 let, roj. Majer in doma iz Logatca. V Ameriko je prišla pred okrog 36 let in sicer v Cleveland, kjer se je seznanila s Kondom in mu je bila vsa leta skupnega življenja zvesta žena ter je ostala njegova trdna somišljenica do konca. Bila je precej izobražena ženska in po smrti moža leta 1923 je nekaj časa sama urejevala Glas Slobode.

— Gorica. — Tovorni avtomobil s prikolicom tvrdke Bernjak & Ganesini iz Idrije z velikim tovorom desk, se je na mostu, ki pelje v Ločnik, prevrnil. V tistem trenutku so bili na kraju nesreče trije vojnici in neki civilist. Vsi štirje so prišli pod avtomobil, ki jih je na mestu ubil.

— Kobarid. — 31-letni Rudolf Špehonja se je hotel popeljati z vzpenjačo s katere vozijo drva v dolino, ko mu je na sredi poti nenadoma popustil pas s katerim je bil zavezan. Revez je padel v prepad in se na mestu ubil.

— Opčine. — Oblasti so aretirale po enem mesecu iskanja Angelo Milič, ki je živela zadnje čase v neki podzemni jami, da bi se tako izognila zasledovanju policije. Aretirana je bila zaradi beraštva.

— Palmanova. — V St. Maria la Longa pri Palmanovi je nepričakovano umrl tamnašnji obč. tajnik Jože Persič, naš rojak, star 43 let, ki je pred premetitvijo tamnikoval v Sempasu. Zapušta številno neprekrbljeno družino.

— Repentabor. — 71-letna Tavčar Ivana je pri padcu po stopnicah zadela z glavom ob oster rob in si prebila lobanjo. V težem stanju so jo prepeljali v bolnišnico.

— Škocijan. — V Škocijanski jami vedno delajo in prenavljajo poti in steze. Napeljava električne razsvetljave še vedno zadeva na velike ovire.

— Tolmin. — Na cesti med Tolminom in Kobaridom se je motorne koč zaleto v Devetakov avtobus, Miličnik Josip Zubič, ki je vodil motocikel, je bil na mestu mrtve, a njegov spremljevalec finančni stražnik Josip Cavaggi težko ranjen.

— Trst. — Zaradi angine je umrla 63-letna Elvira Babič. Njena mati, 83-letna Ivana Bensa, ki je bila v zadnjih trenutkih ob umirojoči hčeri, je padla zaradi tega v globoko nezavest.

— Trst. — Umrl so: German Evgenij, 30 let, Hadolin por. Stokeli Zora 66. Moikar Jurij 82, Štrajn Matej 55. Brišček vd. Čuk Antonija 75, Pavlin por. Jarc 46, Stok Josip 54.

Zad. ar. Duhovi 1939. — U Zadru se osjeća vrlo teško nedolazak stranih turista. Prijašnjih godina se njihov nedolazak nekako naknadno izletničkim parobrodima iz Italije sa talijanskim izletnicima, ali ove je godine i to otpalo, pa hoteljeri i restorateri muku muče, pošto su velike takse, porezi i prirezi ostali jednaki tj. vrlo visoki, kao i za boljih dana.

— Vreme. — Sestradan volk je v četrtak razmesaril posesniku Francu Magajni 11 ovac. Ker so mnogi odpejali svojo živino na pašnike v gore, so v resnih skrbih, da ne bi volčja nadlega napredovala.

† Franciška Martinuzzi roj. Babuder

Na svojem domu v Škednju pri Trstu je v torek, dne 23. maja t. l. v 56 letu svoje starosti preminula ga. Franciška Martinuzzi roj. Babuder. Pokopana je bila dne 24. maja t. l. na škedenjskem pokopališču ob obilni udeležbi znancev, prijateljev, sorodnikov in svojih treh hčera. Sinu Edvardu, večletnemu predsedniku društva »Sloge« ki živi kot emigrant v Kranju, pa ni bilo dano, da bi svojo drago mater spremljal na njeni zadnji poti.

Naj ji bo lahka domača zemlja, vsem preostalim, posebno pa našem dragomu Edvardu, najiskrenije sožalje!

MATI BALOTI

RAZGOVORI O PAZINSKOJ GIMNAZIJI

G. prof. Zic uputio je u dva ili tri narvata u listu »Istra« poziv ne samo abiturijentima, već i svim djacima (dakle i Tebi) biće hrvatske gimnazije u Pazinu, da mu se jave, »da može izdati u jednoj knjiži kronološki izvještaj o životu Pazinske gimnazije od njenog početka do nastanka. Time su istaknuti: cilj, namjera i opseg tog poljeva.

Odaziv djaka je poznat. Razloga i tome neuspjehu mogu biti dva: nemar i nezanimanje, ili mišljenje pozivanih da prof. Zic nije pozvan da izda takvu knjigu. To znači da je Zic tako malo razborit da sam sebi izdaje legitimaciju koja mu oduzima pravo izdavanja tog djela.

Nije moj cilj i zadaća da uzimam u obranu prof. Zicu, jer on te obrane ne treba. Ja se prof. Zica sjećam kao djaka pazinske gimnazije, ne kao njegov učenik, a znam njega kao kulturnog radnika na izučavanju prošlosti Istre. Ne znam ga više, a on zna mene još manje, pozna me samo iz »rangliste« i iz »ocjene«, koju sam sebi sačuvao, jer svi ne možemo biti poznati univerzitetski profesori, već je neko morao ostati agent i trgovac i nepoznat čovjek. Osjećao sam blagu sreću da ta ocjena može biti tiskana u »Istri«. Izjavljujem stoga, da sam »ocjenju« o sebi dao sam i svaka protivna izjava je neistinita.

Na Tvoje patosom postavljeno pitanje, kakve su bile sudbine onih, koji nisu tu gimnaziju sročili, odgovorit ću Ti najbolje Tvoj drug Mijo Mirković i svi oni koji se nisu odazvali tom pozivu. Tvrđnju, da bi sjećanje svih onih koji nisu mogli doći u tu gimnaziju, među koje ubrajaš prije svega sebe, moglo biti bolje od onih koji su tu gimnaziju dovršili, smatram odvise smjelom i ponižavajućom za sve abiturijente ove gimnazije. Jasno, na isti način mislio bih o obratnoj izjavi abiturijenata te gimnazije. Ponosni da smo maturirali na toj gimnaziji, ne znam na što i zašto? Koliko je bilo hrvatskih gimnazija u Istri? Ova gimnazija je bila za plemiće, građane, radnike i seljake u Istri. Jedan od najsiromašnijih? Na pazinsku se gimnaziju moglo bez štete za austrijsku državu blagajnu prikovati paušalni siromaški list sa slijedećim tekstom: »Svi djaci ove gimnazije su najsiromašniji«. Sve su se naše majke mučile, svi su naši očevi radili kao mravi, da nam bude »bolje nego je nam bilo«.

Teško je biti čovjek, teže je postati čovjek, a najteže ostati čovjek. HRVOJE F.

NAŠIM PRETPLATNICIMA!

Ovom broju priložena je uplatnica Poštanske štedionice.

Apelujemo na sve naše pretplatnike, da nam minimalnu pretplatu pošalju odmah, da nas ne izlažu nepotrebnim izdacima za troškove i poštarinu individualnih opomena.

One pretplatnike koji su nam već poslali pretplatu, molimo da nam oproste što su i njihovim brojevima priložene uplatnice — iz tehničkih razloga drukčije nije bilo moguće.

ADMINISTRACIJA »ISTRE«

VOJNA ODŠKODNINA

Primorcem in Korošcem pred rešitvijo

Po prevratu v letih 1920 do 1924 in tudi pozneje je bilo vloženih okoli 2000 prijav škod, ki jih je posameznikom in njihovim družinam povzročila svetovna vojna za časa bojev ob Soči, oziroma osvobodilni boji na Koroškem. Po teh letih dobiva vprašanje plačila teh škod konkretno obliko. Napor odborov vojnih oškodovancev v Mariboru in Ljubljani, temeljita pojasnila celotne zadeve, dokaz upravičenosti zahtev in težkih posledic, pod katerimi trpe še danes skoraj vsi oškodovanci, je priborila temu vprašanju večjo naklonjenost pri odločujočih činiteljih, ki so uvideli, da treba to težko krivico vendar enkrat popraviti. Po nalogu min. dr. Korošca so bile vse prijave katere so se nahajale pri ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja, kjer jih je zbral in uredil ter pripravil njihovo rešitev dr. Krmpotič, lanske jeseni poslane kr. banski upravi v Ljubljani, ki je na prošnjo obeh odborov prevzela radevolje naloge. Da ugotovi dejansko stanje in višino celokupne škode, kakor tudi vsakega posameznega slučaja posebej.

S tem korakom se je zadeva po teh letih končno premaknila z mrtve točke.

Pri kr. banski upravi v Ljubljani je bil, kot je bilo že javljeno, ustanovljen poseben referat za vojne škode, ki je začel pred kratkim posloovati. Delo, ki ga čaka, bo precejšnje in odgovorno. Predvsem je razvidno iz prijav, da so oškodovanci prijavljali škodo vsak po svoje, kakor je pač vedel in znal. Oškodninski zneski so navedeni neke podrobno za vsak posamezni predmet, deloma pavšalno, nekateri v kronah in predvojni valutni, drugi samolastno in po raznih vidikih preračunani v valuto, veljavno na dan prijave. Nekateri oškodovanci ponujajo dokaze potom priči, drugi so priložili cenitvene listine, uradne ali privatne i. t. d. Med prijavami je mnogo takih, ki se ne tičejo pravih vojnih škod, temveč rekvizicij, internacij škod, nastalih ob selitvi, sploh radi najrazličnejših krivic, ki so se oškodovancu v času vojne pa tudi po vojni pripetile.

Vse to zahteva mnogo dela in truda že za ureditev spisov in predpriprave, ter bo zelo otežilo ugotavljanje in cenitev. Predvsem bodo marsikateri prijave izločene, ker ima referat določeno naloge, ugotoviti vojne škode, tedaj škode, nastale vsled dogodkov na imovini jugoslovanskim državljanom na Goriškem in ostalem Primorju ter vsled osvobodilnih bojev na Koroškem. Take prijave bodo natančno preizkušene glede upravičenosti in glede višine, ker je marsikaj tudi pretiranega, medtem ko so mnogi, in to najskromnejši, svoje škode tudi skromno, skoro preskromno in na vinarje navajali.

Ko bo odškodnino plačala država iz državne blagajne, hoče povsem upravičeno točno ugotoviti, kdo je upravičen, da prejme odškodnino, kakor tudi koliko mu gre. Zato bo po ureditvi in izpolnitvi spisov vsak posamezni oškodninski slučaj natančno preiskan.

Najprej pa mora referent urediti spise ter zbrati točne sedanje naslove oškodovancev, ki so medtem v mnogih slučajih menjali bivališče ali pa tudi umrli,

ter so na njihovo mesto stopili njihovi dediči.

Odbora vojnih oškodovancev v Mariboru in Ljubljani sta prevzela naloge, da pripravita vse, kar bo potrebno, da se delo pospeši. Kr. banska uprava bo izdala najbrže posebne tiskovine, ki bodo vsebovale vse podatke, katere bo moral vsak oškodovanec navesti, s čemur se postopek poenostavi, ker bodo vse navedbe predpisane po enotnih principih, tako glede odškodninskega zahtevka, upravičenosti, dokazov in dokazilnih sredstev.

Kr. banska uprava je dala odboru vojnih oškodovancev v Mariboru in Ljubljani, oziroma njenemu pravnemu pooblaščenju nalog, da prijavi nemudoma sedanje točne naslove oškodovancev, z navedbo imena, priimka, naslova, imena očeta in matere z njenim dekliškim priimkom, poklica, kjer je oškodovanec medtem umrl, enake podatke dedičev.

Vojni oškodovanci naj radi tega takoj osebno prijavijo zahtevane podatke pravnemu pooblaščenju odbora vojnih oškodovancev v Mariboru Dr. Slavku Fornazariću. Sodna ulica 14 oz. odbora vojnih oškodovancev v Ljubljani Dr. Matjeju Pretnerju, odvetniku, Ljubljana, Tyrševa 38, oziroma, naj to store pisмено. Pripravijo pa naj tudi nemudoma potrebne listine, zlasti morebitne uradne cenitve, poizvedo za sedanje bivališče priči, na katere se nameravajo sklicevati i. dr.

Oni oškodovanci, ki še niso prijavili svojih škod in svojih zahtevkov, naj pripravijo potrebne dokaze in listine ter se zglase pri imenovanih odborih oz. zastopnikih v svrhu podrobnejših pojasnil in prijav, zlasti ker bodo morali iz praktičnih ozirov izvršiti prijave tako, da bodo ustrezale zahtevam oblasti.

Nadaljna pojasnila in navodila dobe oškodovanci pri navedenih odborih ter bodo sporočena tudi v časopisih.

Za sedaj je nujno prijaviti zahtevane naslove.

Dr. Fornazarič

NOVE KNJIGE I REVJE

SOKO NA JADRANU, glasnik sokolskih župa Split, Zadar—Šibenik i Sušak—Rijeka, broj 4, Split, urednik Stipe Vrdoljak. Taj list donosi često članke o Istri, naročito o predratnom istarskom sokolu, a u ovom broju je lijep i topao nekrolog dru Dinku Trinajstiću.

NJIVA, slovenska revija u Buenos Airesu, šte. 11, izdaja D. K. D. »Ljudski oder« u Buenos Airesu. V vsaki številki so priloge naših rojakov iz Julijske Krajine. Revija je progresivno usmjerjena. Izhaja mesečno.

IZRAZ, časopis za sva kulturna pitanja, dvoboj 3—4, Zagreb, urednik Josip Pavičić. U ovom dvobroju na 96 strana ima vrlo mnogo zanimljivoga štiva. Cijena dvobroju je 10 dinara, tromjesečna pretplata 15 dinara, a dobije se u svim knjižarama ili kod izdavača: Hrvatska naklada, Zagreb, Bogovićeve ul. 1. VII kat.

SOKO, časopis za sokolski život i rad, Beograd, broj 5, izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije.

MALE VIJESTI

— Češka vlada je pozvana od ureda protektorata da plati kneževskoj obitelji Coburg 20 milijuna kruna kao oštećenje za oduzeta zemljišta prigodom provedbe agrarne reforme. Kako je poznato, Konrad Henlein je u svojim osam tačaka u Karlovim Varima svojedobno zahtijevao i reviziju agrarne reforme. Uhapšeni su i neki viši činovnici bivšeg ureda za agrarnu reformu.

— Češki general Perchala stigao je u Poljsku, gdje sad razvija živu protivnemačku propagandu.

— Poljaci u USA prikupili su u fond poljske narodne odbrane 550.000 dolara.

— Aktivnost Rusije u Kini postaje sve veća u vezi s novijom politikom Moskve prema Evropi.

— »Times« javlja da je Gestapo izvršila premetačinu u prostorijama češkog sokola.

— U reviji »Gerarchia« iznio je grof Ciano sudjelovanje talijanskih legionara u Španiji.

— Pretsjednik Turske republike Ismet İnönü rekao je ovih dana na kongresu narodne republikanske stranke: »Svaka opasnost što prijeti našim susjedima bit će kasnije opasnost za nas«.

— Američki ministar vanjskih poslova Cordell Hull rekao je u svom govoru u Chicagu: »Nijedna zemlja ne može biti sigurna, ako samo naglašuje želju za mirom, dokle god ima nacija koje bi mogle zagaziti u rat«.

— Virginio Gayda piše u »Giornale d'Italia« da se Italija i Njemačka bore za mir i da radi toga te dvije zemlje traže kolonije, sredstva proizvodnje i životni prostor. Ako Francuska i Britanija na to ne pristanu, znači da izazivlju rat koji će historija zabilježiti kao neminovnu eksploziju borbe klasa među narodima.

— Američki ambasador u Parizu izjavio je na Duhove prigodom osvećenja spomenika palim Amerikancima u Francuskoj: »Rat je manje strašna alternativa no što je ropstvo. Smrt za slobodu nikada nije uzaludna žrtva«.

— Parada fašističkih žena održana je pred Mussolinijem u Rimu. Sudjelovalo je 70.000 žena. Nekoje su defilirale s puškama na ramenu.

— »Slovenski Dom« javlja da nacional-soc. stranka ima namjeru otvoriti 100 njemačkih dječjih vrtića u slovenskom dijelu Koroške.

— U Berlinu i u Rimu ističe se, poslije potpisa vojnog saveza Rim—Berlin, da taj savez nema ofenzivni, već defenzivni karakter.

— Talijanski ministar financija najavio je u parlamentu uvođenje novih poreza za pokriće vojnih izdataka.

— Iz vojne službe u Italiji otpušteno je oko 100.000 ljudi, koji su dobili dopust za poljske radove.

— Trst. — Huda burja je vrgla vojak Dodića Karla iz Novega grada v Istri v morje. Rešili so ga finančni stražnici.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NAŠI ROJAKI V SLOVENSKIH REVIJAH

I. DEL

Ljubljana, maja 1939 (b). V januarsko številko »DEJANJA« je prispeval Lino Legiša poročilo in oceno Al. Gradnikove zbirke pesmi »Večni studenci«; v isti številki je priobčeno daljše poročilo o disertaciji L. Legiše: »Slov. poezija od Vodnikovih pesmi za pokušno do priprave za Kranjsko čebelico«.

V drugi številki »Dejanja« priobčuje Lino Legiša daljše poročilo o delu dr. Ivana Prijatelja »Kulturna in politična zgodovina Slovencev« in o I. Robovemu romanu v verzih »Deseti brat«.

Tretja številka je prinesla ciklus pesmi Jožeta Udoviča »Skrivna ura«, »Tiha godba«, »Iz vsega srca«, »Novi dnevi«, »V sredini«, »Krona vseh želja« in ciklus črtic Borisa Pahorja »Podobe iz Trsta« (Kanal, Pomol, Obrežje, Prazniške piščali, Parnik iz Kopra).

Četrty zvezek pa prinaša članek L. Legiše o Vladimirju Bartolu.

Bogat in obsežen prvi zvezek »DOM IN SVETA« ki obsega prvo in drugo letošnje številko, prinaša kratko spomin-sko črtico Ivana Preglja »Za zarjo«. Po dolgem molku se je oglasila Lea Faturjeva, ki je v tej številki priobčila črtico »Mladi hlevar«, Dušan Ludvik pa pesmi »Reci, kdaj« in »Slovo v jeseni«. France Bevk je začel z daljšo povestjo »Domačija«. Objavljen je daljši članek o grafiki Božidarja Jakca, Joka Žigon pa je priobčil prvi del igre »Nikoli več vojske«. Ivan Trnko priobčuje gloslo »Jakob šte-line«, med zapiski je »Pismo iz Gorice«, ki vsebuje poročilo o knj. izdajah »Goriške Matice«, »Gor. Mohorjeve Družbe«, »Luči« in »Sigme«. Umetniška priloga prinaša štiri lesoreze Božidarja Jakca.

V drugi šte. nadaljuje France Bevk svojo prozo »Domačija«. Dušan Ludvik

priobčuje »Večno pesem«. Toplo spomin-sko črtico je napisal France Bevk prepoznaj umrlemu dekanu Venc. Beletu, Joka Žigon pa nadaljuje svojo dramo »Nikoli več vojske«.

Tretja številka prinaša Dušana Ludvika ciklus »Ljubzenske pesmi«, France Bevk nadaljuje svojo prozo »Domačija«, Stanko Vuk priobčuje kratko pesem »Pastirska«; France Bevk objavlja prevod pesmi »Zmagovalec« od Tu-fu-ja, Joka Žigon pa nadaljuje dramo »Nikoli več vojske«.

V prvem let. dvojnem zvezku »LJUBLJANSKEGA ZVONA« je priobčil Vito Kraigher daljši članek o »Sodobni Franciji«. V obsežnem poročilu o likovni umetnosti je ocenjeno tudi delo bratov Vidmarjev, B. Kalina in B. Jakca. Andrej Budal je priobčil vrsto poročil s književnega trga, tako o »Knjižah za mejo, ocenjenih onstran«, dalje oceno o slov. pisatelju M. Kranjcu, o Bevkovi knjigi »Deset dni v Bolgariji« ter še dve manjši poročila, ki se nanašata na italijanska dela odnosno na kritiko slovenske ter jugoslovanske literature.

Dvojna tretja in četrta številka prinaša odprto pismo Jožeta Pahorja »Magistralne o kritiki« v poročilu o likovni umetnosti je tudi ocena o slikarju A. Černigoju iz Trsta in njegovi razstavi. Anton Ocvirk poroča o novem zvezku Fr. Kidričeve »Zgodovine slov. slovstva«, Andrej Budal pa o novih izdajah del. O. Zupaniča.

V četrti številki »MODRE PTICE« je priobčil Al. Gradnik dva prevoda iz pesniške zbirke Ade Negri »Il dono«.

Peta številka je prinesla črtico Zime Vrščajev »Cena« ter daljše poročilo o izdaji A. Gradnikove pes. zbirke »Večni studenci«. Zadnja stran tega zvezka pri-

naša ponatis pozitivnih kritik o Bartolovemu romanu »Alamut«, objavljenih v tu- in inozemskih časopisih.

Za šesto številko je A. Gradnik prevedel pet pesmi iz sodobne italijanske lirike.

Tretja številka mariborskih »OBZORIJ« je prinesla članek dr. V. Kraigher-ja »O sodobni Franciji«, prof. K. Pahor piše med ocenami o »Lajovčevi čitanki«.

V četrti številki je priobčil Radivoj Rehar soneta »Minil je čas«, dr. V. Kraigher pa študijo »Slovenski župani ob naselitvi Slovencev v Alpah«; premišljevanje o »Obnavljanju razvrednotenih vrednost« pa R. Rehar.

Prva letošnja številka »SODOBNO-STI« prinaša I. Grudnovo pesem »Ljubim te«, poročilo o zbirki pesmi Darija De Tuonija od L. Legiše, ki je, v primeri z njegovimi ocenami slovenskih avtorjev, presenetljivo laskava. Bogo Pregelj razpravlja pod naslovom »Prizven in privid«, o likovni umetnosti. Ta zvezek prinaša obširno poročilo o Gradnikovi zbirki »Večni studenci«. V obrambo verodostojnih Tumovih Spominov« je v tej številki objavljen članek, v katerem pisec dokazuje, da so razne trditve o dvomljivosti autentičnosti navedb v »Spominih« neutemeljene.

V drugi številki priobčuje Albert Kos članek »Človek sredi sveta«. O »Umetniških izdajah« piše France Mesesnel, ki omenja tudi naša rojaka Gvidona Birollo in B. Jakca. Bogo Pregelj priobčuje članek o likovni umetnosti pod naslovom »Oko v roki«; številko zaključuje članek o gospodarstvu: »Primer povojne autarkije«, v katerem V. Žiberna razpravlja o fašističnem gospodarstvu. Umetniška priloga te številke pa prinaša reprodukcijo N. Pirnatovega »Kralja Matjaža«.

V tretji številki zaključuje F. Mesesnel kritično poročilo o Umetniških izdajah«, v katerem pozitivno ocenjuje našega slikarja morja Alberta Sirka. Pod naslovom »Zastavica za bedake« je pri-

nesla ta številka poročilo in oceno o Bartolovemu romanu »Alamut«, ki mu, v nasprotju z mnogimi pozitivnimi ocenami domačih in tujih kritikov, odreka vsako vrednost.

Četrta številka prinaša pesem »Ljubez« od Zime Vrščajev, F. Mesesnela daljši odlomek iz uvoda v knjigo »Janeza in Jurija Šubica«. Vito Kraigher piše o »Slovenskih vinarjih«, razpravo »Novi liki« je priobčil Bogo Pregelj, umetniška priloga pa prinaša reprodukcijo kipa »Torzo«, delo kiparja Z. Kalina. Med kroniko prinaša ta zvezek pod naslovom »Kaplan Martin Čedermac v tujini« kratko in zanimivo poročilo iz nemškega dvomesečnika »Die evangelische Diaspora«, v katerem je izražena želja po prevodu tega dela. Zvezek zaključujeta dve poročili Alberta Kosa, in sicer »Posledice industrijskega prevrata« in »Pismo francoskih izobražencev«.

Peta številka »Sodobnosti« objavlja članek »Usodnost gospodarskega razvoja povojne Nemčije« od Adolfa Vogelinka, I. Grudna ciklus pesmi »Pisma natakariče Pepce« in pesem »Tesnoba pomlad« ter Alberta Kosa članek »Pol leta pozneje«.

Letošnja prva dvojna številka »UMETNOSTI« prinaša obširno poročilo o slikarju G. A. Kosu ter dvajset reprodukcij njegovih del, dalje fotografije štirih del Jele Wilfanove in dva načrta za knjižne ovoje iste umetnice; dalje A. Gradnikovo pesem »Epigram«, tri reprodukcije del pok. slikarja Petra Marušiča in daljše poročilo Ive Breščakove o »Slikarju Petru Marušiču«.

Drugi zvezek prinaša A. Gradnikovo »Tužno pesem« ter reprodukcije osnutkov za kraljev spomenik v Ijubljani Zdenka in Borisa Kalina.

Tretji zvezek vsebuje daljše poročilo iz »življenja in dela našega umetnika Franceta Smerdu ter šest reprodukcij njegovih del.

(Konec sledi)

Uspjeh „Idejnog tečaja” u Zagrebu

Zagreb, 30. maja. — Prvi i drugi dan Duhova održan je u Zagrebu idejni tečaj. Tečaj je organiziralo društvo »Istra« u zajednici s Propagandnim otkusom Saveza u Zagrebu. Pristup su imali samo članovi društva i delegati članica Saveza, pa je tečaj imao karakter neke vrste proširene sjednice.

Interes je bio velik. Tečaju su prisustvovali podpredsjednik Saveza dr. Vratović i tajnik dr. Bradamante. Iz Ljubljane su bili prisutni pročelnik Publicističkog otkusa dr. L. Čermelj i pročelnik Prop. otkusa dr. Vrčon. Osim toga su na tečaj došli delegati »Tabora« i »Starešinstva primorskih akademikov« iz Ljubljane, delegati »Jadrana« i »Nanos« iz Maribora, delegat »Tabora« iz Kamnika, delegati »Istre« iz Sušaka, društva »Istra, Trst, Gorica« iz Karlovca, predstavnik »Istre« iz Osijeka, dva delegata »Istre« iz Slavenskog Broda, delegat »Istre, Trst, Gorice« iz Beograda i delegat Oml. sekcije iz Zemuna. Osim toga je iz Karlovca došao cijeli pjevački zbor koji je nastupio na Istarskoj kulturnoj večeri u nedjelju.

Prvog dana tečaja održana su dva referata. Prvi je govorio Tone Peruško iz Zagreba o našem pitanju kao nacionalnom pitanju hrvatskom i slovenskom, a iza toga je Ivo Grahor prikazao manjinsko pitanje uopće i posebno politiku Manjinskoga kongresa. Iza oba referata razvila se debata u kojoj je sudjelovalo više delegata. Budući da je vrijeme bilo podmaklo treći predviđeni referat odgođen je za sutradan.

Drugog dana je govorio Franjo Debevc iz Zagreba o emigraciji. Debata o tom problemu trajala je skoro do 1 sat po podne, pa je zaključeno da se ostala tri predavanja (Dr. Bratulić: Intelektualci u emigraciji, Joško Žiberna: Problem Trsta i Josip Percan: Problem školske omladine) odlože. Osim toga je zaključeno da se sva predavanja objave u posebnoj brošuri, a sa predavanjima da se objave i mišljenja ovih delegata koji se nisu slagali sa tezama predavača. Na taj način će cjelokupna emigracija moći da bude informirana o mišljenjima iznesenim na tečaju kao i o raznim suprotnim gledanjima na neke naše probleme. — Delegati su pozvani da svoje opaske iznesene u toku diskusije formuliraju ukratko i da ih dostave društvu »Istra« u Zagrebu ili Prop. otkusku Saveza u Zagrebu, koji će urediti i izdati brošuru.

Debata na tečaju je bila u svakom pogledu na visini i pridonijela je, naročito drugog dana, da se neka pitanja temeljito osvijetle i razjasne. Mišljenja svih prisutnih je bilo da se takovi tečajevi održavaju što češće.

ZAGREBAČKI DJACI IZVELI ISTARSKI BALUN

U Zagrebačkom Zboru održale su dne 27. maja sve državne i privatne škole u Zagrebu svoju godišnju priredbu. Na programu je bio i istarski ples »balun«, koji su izveli učenici i učenice drž. mješovite građanske škole na Jordanovcu. Publiku je velikim oduševljenjem pozdravila nastup djaka u istarskim narodnim nošnjama, a još jačim aplauzom dala priznanje njihovom izvođenju baluna. Priznanje ide nastavnici Vuković Klotildi, koja je balun izvježbala i uopće došla na misao da ga i djaci izvajaju.

MATE BALOTA:

KAKO JE TO ZAPRAVO BILO U PULI

(Nastavak)

27. I. 1918. A vas šjoper? Ča je bil va našen štatu, ni bil nič drugo nego komedija. Ljudi su se ubogi dali zapeljati, a oni ki vedre i oblače ti su bili dakordo s kapi i od šjopera i šjoper je lepo končal kad su oni hoteli. Vavek se to ne će posrećiti, zač kad konj jedamput vazme uzde iz gospodareve ruke, ni Bog ni svi sveci ga već ne će fermat... On naš ministar, ki pravi kondicione s drugima štati još je dosti lepo govoril. Rekal je i par pametnih besed. Pravil je da mi moremo i danas napraviti pošten mir. On se slaže s američanskim prezidentom na svih puntih, ki su od importaciona. Ma on drugi Jermanik. Vavek stari Jermanik. Dokle ne pade z menduli i ne razbije si nos, ali dok mu sam njegov konj ne vazme uzde i ne razbije voz, on će ostat vavek onakov, po svoju. — I tu pol nas svi pitaju kruha.

29. I. 1918. Prema našim informacijama imao bi naskoro stupiti na snagu dekret pokrajinskog školskog vijeća za Istru, kojim bijahu utemeljene dvije (hrvatske) pokrajinske škole u Puli.

1. II. 1918. Va Jermaniji je šjoper, neznam nis politik od velikoga svita, ma ja mislim i nikad ne ću zabiti kako je pokojni did govorija: sinko, ča po vragu dojde, po vragu i pojde. Ja pensan, vi morete forši i drugače pensati, ma ko svi znaki ne varaju, brace ima pravo — da će to slabo finiti. Franina je reka, da je triba vavek razumno i pametno delat. To valja. Ma ne tu, to valja va bregeh. Ja lačan, ti lačan, on lačan, oni drugi, tret, deseti, pedeseti, stoti, svi lačni, pa neka dojde Franina

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Velik uspjeh omladine u Zagrebu

Istarsko kulturno veče je uspjelo iznad svakog očekivanja — Složan rad Zagreba i Karlovca

Zagreb, 30. maja. — U nedjelju 28. o. m. priredila je istarska omladina u Zagrebu u prostorijama Radničke čitaonice svoju kulturnu večer. Kako se 28 i 29 o. m. održavao u Zagrebu idejni tečaj, kojemu je prisustvovali lijepi broj delegata iz ostalih naših emigrantskih organizacija, htjela je istarska omladina, da pokaže pred tim delegatima svoj način rada, koji je specifično emigrantski, što je dokazao i sam program kulturne večeri. Uspjeh kulturne večeri bio je veći nego što se očekivalo i s njim se može ponositi ne samo naša omladina, nego i cijela naša emigracija. Važno je napomenuti još i to, da je te večeri nastupila jedinstveno zagrebačka i karlovačka omladina i time dokazala da su te dvije sekcije uspostavile najtješnije veze što može služiti kao primjer našim ostalim sekcijama, a i emigrantskim jedinicama. Baš taj zajednički nastup je najviše doprinio polučnom uspjehu i dokazao kako se zajedničkim snagama može postići mnogo toga i mnogo brže i efikasnije ići zajedničkom cilju.

Prije samog programa održao je pozdravni govor Tone Peruško, u kojemu je naročito podvukao, da je taj nastup istarske omladine zapravo jedna generalna proba za jednu veću priredbu, koja će uslijediti u dogledno vrijeme.

Nakon toga otpjevao je mješoviti pjevački zbor društva »Istra, Trst, Gorica« iz Karlovca: Gor čez jezero. Oj djevojko i Viteček, pod vodstvom svog zborovodje Horackog. Zbor je odličan, sa vrlo discipliniranim pjevačima i pjevačicama koji posjeduju odličan glasovni materijal.

Mali Franić Radošević, o kojem smo već nekoliko puta pisali na ovom mjestu, nasmijao je i ovoga puta prisutne sa Gervaisovom pjesmom: »Tri nonice«. Morao je dva puta na binu, zapravo drugi put na stol, koji se nalazio na bini, da ga mogu svi vidjeti.

Nastupa tipična Istra sa »bukaletom« ernog vina uz mali dijalog dok se ne zaori »Puna Pula mladih marinera«. Pjevao je Kliman a pratio ga na roženice Hrvatin. Nakon što su oni prestali, započeli su Belavić i Butkovića »Zaspal Pave« u tipično istarskoj narodnoj melodiji. Publiku je ova točka popratila dugim aplauzom.

Pregelj: »Potri zvon«, recitirao je zanosno Fatur Antun iz Karlovca.

Hrvatski pjevački pozdrav i »Ne heri Jele jabuke« otpjevao je muški zbor društva »Istra« iz Zagreba pod vodstvom zborovodje ing. Bekar Zorka. Zbor je još mlad, ali imade pretenzije jakog propagatora istarske vokalne muzike.

Iza toga nastupa ponovno mješoviti zbor društva »Istra, Trst, Gorica« iz Karlovca sa pjesmama: »Nazaj v planinski raj«, »Ah ne hodi«, koja je prisutne dirnula te su je morali još jedanput pjevati, i »Dil dil dudu«. Time je Karlovac s uspjehom završio svoju zadaću koju je publika popratila dugim odobravanjem.

Dobrila Ante recitirao je rutinom recitatora Balotinu pjesmu: »Govore da nisan fin«.

Kliman i Hrvatin izveli su na roženice: »Tamo doli poli mora«, onako kako to izvode pravi Istrani, kakove smo slušali dok smo još doma bili, a nakon toga zapje-

vali su Belavić i Kliman: »Sunce na zdolce grec, takodjer sto posto istrijski«.

»Trava kad se žanje« pjevale su djevojčice Zorkica Kliman i Anica Božac o kojima bi trebalo mnogo pisati. Glasovni materijal, muzikalnost, harmonija i osjećaj s kojim su izvodile spomenutu pjesmu dirnuo bi bio svakoga. Nakon zadnja dva stiha: »Istro moja tužna, nikad pozabljena«, koji su bili izvedeni u krajnjem pianisimu, moglo se vidjeti mnogo suza na očima. Ti su stihovi bili otpjevani s toliko osjećaja, da su upravo potresno dirnuli prisutna srca. Nakon toga su otpjevale: »Sem deklica mlada vesela« takodjer skladno. Pjevale su obe pjesme dva puta. Taj duet je publika nagradila dugotrajnim aplauzom.

Napokon je došao »Istarski balun« najprije pod mih, svirao je odlično Radule, a zatim pod roženice, svirali su braća Cate Bepo i Mate, koji su u tome nadmašili. Balun su vrlo lijepo otplesali. Kliman sa suprugom, Jurišić sa suprugom i Belavić sa suprugom.

»Sedela tužna grlica« i »Bilo vavek veselo« otpjevao je muški zbor društva »Istra« iz Zagreba sa velikim uspjehom, ovu posljednju na opći zahtjev dva puta.

Dječji pjevački zbor Omladinske sekcije društva »Istra« Zagreb, otpjevao je: »Mi smo pak Istrani«. To je stara pjesma koju su još naši djedovi pjevali, kad su hodali na izbore, a bila je pravo otkriće za sve prisutne na toj priredbi. Djeca su vrlo lijepo pjevala sa gestikulacijama pokazujući kako su oni pravi Istrani i kako će braniti svoju Istru. Publiku ih je s oduševljenjem slušala gledajući pred sobom svoju mladu uzdanicu, koja je u svojim najmlađim godinama počela akceptirati ljubav prema užoj domovini.

Time je završio program, koji je bio dosta opširan, ali analizirajući ga možemo konstatirati, da je kulturna večer imala karakter hrvatsko-slovenski. Omladinska sekcija iz Karlovca u kojoj su gotovo sami Slovenci i Omladinska sekcija iz Zagreba u kojoj su gotovo sami Hrvati, dokazale su kako moramo biti jedinstveni u borbi protiv zajedničkog neprijatelja. Te dvije sekcije pokazale su primjerom kako treba raditi.

— P. J.

PEŠIZLET V KAMNIŠKO BISTRICO 18. JUNIJA T. L.

Kakor že par let sem, priredi tudi letos v nedeljo 18. junija emigrantsko društvo »Tabor« v Kamniku svoj pešizlet v romantično Kamniško Bistrico.

Da bo vdeležba čim obilnejša in polnoštevilna, vabimo poleg svojih članov tudi bližnja bratska društva na ta izlet, kjer bomo med seboj nemoteni in v neprisilni zabavi obujali spomine na svoje onstran meje. Zato poagitirajte med društveniki in prijatelji naših teženj, da bo izlet tem veličastnejši!

Hrana iz nahrbtnikov.

Skupni odhod iz Kamnika po prihod turist. vlaka ob pol 7 uri s postaje Kamnik-Mesto oziroma z avtobusom ob 9 uri. Cena vožnje v eno stran Din. 10.— Povratek iz Bistrice ob 16 in pol.

Na veselo svidenje v Kamniški Bistrici!

Odbor

Izvanredna skupština društva »Istra« u Zagrebu

Upravni odbor društva »Istra« u Zagrebu sazivlje izvanrednu skupštinu za 4. juna o. g. u 9 sati u jutro u Matici hrvatskih obrtnika, Ilica 49, sa slijedećim dnevnim redom:

- 1) Pozdrav pretsjednika.
- 2) Izmjena pravila.
- 3) Odobrenje zajma za gradnju doma.
- 4) Odredjivanje visine članarine.

Ako u određeno vrijeme ne bude prisutan kvalificiran broj članova, skupština će se održati osam dana kasnije na istom mjestu i s istim dnevnim redom bez obzira na broj članstva. ODBOR

PORAST ČLANSTVA »ISTRE« U OSIJEKU

Osijek, maj 1939. — Nakon izbora nove uprave »Istre« u Osijeku, a napose poslije donošenja poznatog zaključka od 16. travnja 1939, kojim se odobrava rezolucija zagrebačke »Istre« i podjedno podvlači hrvatsko istarskih redova broj se članova osječke »Istre« znatno povećao i to za 30 posto, a dnevno se upisuju novi članovi, koji su se dosada držali po strani.

M.

OMLADINSKA SEKCIJA UDRUŽENJA »ISTRA-TRST-GORICA« U BEOGRADU

priredjuje u subotu 3. juna u 8 sati širi članski sastanak na kome će delegat O. S. na Idejnom tečaju iznijeti svoje utiske sa istoga, kao i sa »Kulturne večeri« omladinske sekcije iz Zagreba i Karlovca.

Odbor

POLJACI I ČEŠKA

Engleski dnevnik »Daily Telegraph and Morning Post« javlja: Poljski politički krugovi sa sigurnošću računaju, da će Njemačka kao slijedeći svoj prvi već diplomatski potez u sporu oko Danziga zahtijevati za Danzig i područje oko Danziga plebiscit. U tom slučaju, Poljska će Njemačkoj dati zgodan odgovor... Ona će naime odgovoriti, da pristaje na plebiscit za Danzig uz uvjet, da se u Češkoj i Moravskoj, koje su postale njemačkim protektoratom, također provede plebiscit pod međunarodnom kontrolom, koji će ustanoviti, da li su stanovnici Češke i Moravske voljni, da i dalje ostanu u okviru Trećeg Reicha...

Pravo narodnog samoodređenja, — zaključuju poljski listovi, — treba se izvršavati potpunoma sa 100 posto, a ne samo toliko, koliko to Njemačkoj konvenira u izvjesnim slučajevima.

NAŠIM NAROČNIKOM!

Tej številki smo priložili poštne položnice.

Apeliramo na vse naročnike, da nam takoj pošljejo minimalno naročnino, tako da nas ne obtežujejo z nepotrebnimi izdatki za stroške in poštino posameznih opominov.

Naročniki, ki so že plačali naročnino, pa naj oprostijo, če smo tudi njim poslali položnice, kar zaradi tehničnih vzrokov ni bilo mogoče izostaviti, in naj jih prihranijo za drugič.

UPRAVA LISTA »ISTRA«

— Živ bio, brate, živ mi bija progovorio je i otišao, polagano, vukući nogu za nogom, uprčen sa svime što posjeduje, t. j. »procakom« sa nekoliko kefa, krp, žlicom i gamelom, te jednom košuljom, a možda i bez nje. Nije rekao da li se zove Juzuf, ili Jovo ili Ivan. To je sporedno. Takvih Juzufa, Jovana i Ivana imamo danas veoma mnogo, a nije ni mali broj onih što su okićeni medaljama i suhim požutjelim licem i što krv pljuju. To je tragedija izgranog naroda.

6. III. 1918. Drukčije bi se dočekala vijest, da je u grad stiglo nekoliko stotina vagona živeža, pa makar polugunjih krumpira. Onda bi čovjek izljubio onoga koji mu je tu vijest donio i zastava bi mnogo bilo, oduševljenije, brže i iskrenije, iz dna duše, iz punog srca i praznog želuca odmah razvješeni. Ali ovako: samo mir sa Rusijom. Svakoga je to dirnulo tako, kao da je to stara, svima poznata posve obična stvar. Ali ipak: zastave se naše viju, a ispod zastava šuljaju se uprčene naše ženske iz okolice sa bisagama na ramenu i plašljivo ulaze u kuće sa nesigurnim pitanjem: imate li možda komad kruha, fažola, ili repe, da mijenjate za jaja? — Njih se jamačno ni ne tiče to, da su kuće okićene zastavama!

7. III. 1918. Pa sad nam javljaju, da se oni iz Rusije vraćaju, a mi te vijesti tupo dočekujemo. Toliko je užasnih stvari već palo na naša ledja, da smo zaboravili na veselje, da nam je sa usana nestalo bezbrižnog smijeha, a u našu se dušu uvuklo ogorčenje, neutaživ gnjev, neugasiva mržnja. I u takvom raspoloženju očekujemo one koji se vraćaju da im umjesto utjehe otkrijemo naše utučene duše, mjesto podignuća njihove svijesti pokažemo svu našu bijedu, mjesto srećnog obiteljskog života pružimo prokletstvo, a mjesto okrepļu-

juće hrane pokažemo naša trošna umiruća tijela. Pa da onda i njima u srce i mozak uklešemo mržnju, mržnju jaču od očaja, koja im jedina ima da daće snage za život i pokaže svrhu života. — Nema veselja, nema radovanja. Mjesto da nam oni pričaju o svojim mukama, čudit će se i križati i ne će vjerovati, da je istina i zbilja sve ono što mi pretpismo i što još danas snašamo. I mnogi, mnogi, će od njih kazati: zlo, zlo je bilo tamo, ali bačuska Rus imao je ipak kaše!

10. III. 1918. A Jermanik, kad je napravil svoj mir, kako je sam želel, sam nima mira. Misli i misli, ča će stega pri ti van. On zna da na svakega, Jermanika, ča pride na svet, da se rode tri Rusi i va deset let, Rusija će gledat da opere svoju sramotu. A pak? Dalje Jermanik ne misli. Pravil je, da je njegova, Jermanikova, sablja napravila mir s Rusijom, a ne zna, da će se od sada brust za svaku Jermanikovu sablju po dvi i po tri u Rusiji i da će se on dobiti Rus, ki je zdigal ruke i se podaval, naučit ugrizat svakega, ki bi hotel zet kus njegove zemlje. Jermanikova sablja je bila, da se po domaće reče, dobar lek za Rusiju. Nas, a Rus je kao i mi, treba bičevat, kopunat, tuć po glave i po hrbate, ako ćemo se opoštenit i znat svoje čenit i branit. Trebanam zet sve ča imamo. Treba nam košulju svu ča onda postanemo pravi ljudi.

10. III. 1918. Sitna sipi kiša. Ulicom po kaljuži i blatu stupa opet četa, al' ne tiho i gluho, jer stupa odmjerenim korakom, gazeći blato. A sve samo upala lica bez boje i života. Prolazje i nestaje ih u kiši. Druga slika. Voz krumpira se raskrcava. Njemački mornari (iz Rajha, sa podmorničke stanice u Puli) crveni, ugojeni, veseli. Šale se medjusobno, vesele se. Raskrcavaju krumpir.

(Svršit će se)